

Beke Albert

Gyurkovics Tibor, a költő

Ady előre tudta és meg is írta: Szememet már lefogták szépen / És senki sem emlékszik rája. // Senki se tudja, mint néztem rá, / Kire haraggal, kire kéjjel? / S ostoba kis emlékezések / Indulnak útnak szerte-széjjel.

Ezek az „ostoba kis emlékezések” megindulnak minden nagy művész után: megírják, hogy az illető hány cukorral itta a kávé, mi volt a kedvenc étele és hányas cipőt hordott. Csakhogy ezek a „személyes emlékek” semmit nem fejtenek ki, legalábbis semmi lényegeset nem mutatnak meg az illető művész személyiségének lényegéből. Éppen ezért az alábbiakban nem a Gyurkovics Tiborhoz fűződő, vele kapcsolatos privát élményeinkről óhajtunk beszélni, hanem a költészetéről kívánunk szót ejteni.

Tudnunk kell, hogy Gyurkovics életművét a Kráter Könyvkiadó jelentette meg, s két kötetben 935 oldalon a verseket olvashatjuk. Ennek következtében lehetőségünk van rá, hogy komolyan számba vegyük az életműnek azt a hatalmas tartományát, amelyet a költészete jelent. Az egész írói munkásságnak ez persze csak az egyik, ámde talán a *legfontosabb* része. Gyurkovics Tiborban elsősorban és mindenekelőtt *költőt* kell látnunk. Ezzel nem becsüljük alá sem a színműveit, sem a prózáját, hanem csupán a *fontosság*i sorrendet állapítjuk meg. A latin mondás szerint „poeta non fit, sed nascitur”. Azaz: a költő nem lesz, hanem annak születik – tehát eleve annak *kell* születnie.

Hetek óta Gyurkovics Tibor verseit olvasom, s egyre inkább arra a felismerésre jutottam, hogy határozottan nagy költészettel állunk szemben. *Nagy művészek nincsenek, hanem csak nagy művek*. Nagy művet létrehozni csak kegyelmi állapotban lehet. Prózáiban fogalmazva: kivételes és csak nagyon ritkán megadatott testi-lelki és szellemi koncentrációt igényel, s az ilyen állapotot nem lehet prolongálni. Éppen ezért az a személy, aki azt a bizonyos nagy művet létrehozta, az élet más alkalmában ugyanolyan átlagos, hétköznapi ember, mint bárki más.

Gyurkovics Tibor a megszokottól eltérő utat járt. Ő ugyanis füttyült a hódolók megszerzésének módjára, és vagy tudatosan, vagy tényleg csak jókedvéből, de *mindenütt jelen volt*, mindenütt szerepelt, fellépett, kiállításokat nyitott meg, sőt még főzőversenyen is részt vett, egyszóval nyüzsgött, és még arra is képes volt, hogy saját színművében színészként fellépett.

Szerette a különös ruhadarabokat is: olyanokat, amelyek feltűnőek voltak! Például kedvelte a különböző kalapokat: a betyáros szalmakalapot, meg a másféléket is... Pedig már Tonio Kröger megmondta Thomas Mann novellájában: „Elég kalandorság már az is, ha az ember művész. Külsőleg öltözködünk rendesen, a mindenét, és viselkedjük rendes ember módjára...”

Gyurkovics az elmúlt évtizedeknek az a kvalitású alkotója, aki nemzeti és esztétikai szempontból egyaránt jelentős költészetet hozott létre. Tudjuk, hogy ez sokakban – főleg a mostani költőkben és holdudvarukban – ellenérzést kelt, de aki elolvassa a költő verseit, és van benne annyi igazságszeretet, hogy nem az előítéleteire vagy a hivatalos véleményre hagyatkozik, annak be kell látnia:

valóban így van. Nyissuk ki a versesköteteit bárhol, bármelyik versnél, s azt fogjuk tapasztalni, amit Ady mondott saját magáról: „Az egész élet bennem zihál.” Nos, Gyurkovics költészetében ugyanúgy benne „zihál” az egész élet, mint nagy elődjében. Nincs az életnek olyan apró vagy nagy jelensége, ami Gyurkovicsnál költészeté ne válna. Pedig sohasem hajszolta az élményeket, vagyis mindig csak olyan élményekről ír, amelyek alkatilag vele azonosak. Nem erőlteti a magas hőfokú érzéseket, tehát nem műveli az álarc-lírát, és nem hajszolja a tapsot, hatást és eget-földet megrázó visszhangot. Nem idomul a közönség várakozásához, nem loalja bele magát hamis lírai szerepekbe. Ő mindig őszinte és mindig valódi élményeiről ír: verseiben egyéniségének legigazibb vonásai nyilatkoznak meg. Amikor úgynevezett hazafias verset írt, akkor sem esett abba a hibába, amelyet oly sok pályatársánál tetten érhetünk: vagyis hazafias költészete soha nem dagályos, hamis, felfújtt, üresen kongó – és pláne nem hazug. Nála ugyanis az őszinteség mindig együtt jár bizonyos bensőségértékkel.

Gyurkovics lírájának másik alapvető sajátossága a hűség. Ez nemcsak azt jelenti, hogy hű önmagához, hanem azt is, hogy hű marad azokhoz az erkölcsi normákhoz, amelyek az embert emberré teszik, és hű marad ahhoz a társadalomhoz is, amely saját korát jelenti, s amelyet művészi helytállásával igyekszik jobbá tenni. Mindig megvan benne az a bátorság, hogy teljes egyéniségével korának életében álljon, és amit igaznak lát, amit átél, azt ki is fejezi. Nem menekül el korának valósága elől, és nem rejtőzködik el holmi patetikus és hazafias szólamok mögé. Mélyen átérzi, hogy a valóság elől nem lehet megfutamodni, vállalni kell önmagát és korát. Az a felelősségtudat, amely Gyurkovics költészetében egyértelműen jelen van: egyéniségének alapvető tulajdonságából következik.

Lírájának következő alapvető vonása az eredetiség, ami egyúttal abszolút egyediséget is jelent. Az ő versei annyira egyszerűek, senki máséval össze nem téveszthetők, hogy ha nem szerepelne is a neve versei felett, akkor is tudnánk, hogy ezeknek csakis ő lehet a szerzőjük. Kifejezőeszközei is teljesen egyediek: nem emlékeztetnek senki máséra és nem téveszthetők össze egyetlen XX. századbeli költőével sem. Versei telítve vannak étellel, s éppen ezért minden konvenció és sablon idegen tőle. Következésképpen epigonjai sem lehetnek, hiszen stílusa annyira egyedi és új, hogy nevetséges volna, ha valaki utánozni próbálná. Annyira őseredeti tehetség, hogy még a leghagyományosabb formákban is nagy értékeket tud létrehozni anélkül, hogy ezt különösebben erőltetné.

Minden ember érzelmi életének egyik nagy tartománya kétségkívül az anyjához fűződik. A költők közül is mindenki írt az anyjáról, szép vagy kevésbé szép verset, de valamelyet biztosan. Gyurkovics Tibor kötetében is találunk egy olyan költeményt, amelynek az a címe, hogy *Anyám*. Ez a vers azonban egészen más, mint bármelyik másik költőé. Abban különbözik más költők hasonló témájú verseitől, hogy Gyurkovics nem lírizál, nem biedermeier vagy szentimentális hangvétellel beszél az anyjáról, hanem epikus módon: egy helyzetképben mutatja be azt, akinek a legtöbbit, az életét köszönheti.

Itt van a *Fecske* című verse. A cím alapján esetleg azt hihetnénk, hogy ez is csupán egy a már oly sok fecske-versből. Első olvasásra mindenki észreveszi, hogy ez a vers mély lírai húrokat rezdít meg az olvasóban. Benne van ugyanis a tárgyaltalan elvágyódás: „minden emberben fecske ül / a fecskejaj a fecskékod / el kéne szállni fecskemód...”

De benne van ebben a versben az ember örök sóvárgása valami meghatározhatatlanul jobb, szebb, tehát valami másféle élet után is. És benne van az otthon utáni sóvárgás és a visszatérés vágya: „és visszajönni ha a nyár / megint fecskékért kiabál / Jövök, jövök! – azt mondani / ahogy a fecskék hangjai / Megyek, megyek! – így fecsekül...”

Az utolsó szó bizonyítja Gyurkovics nyelvalkotó fantáziáját is: főnévből alkot módhatározót, és pedig oly módon, hogy a szó megőrzi eredeti jelentésének hangulatát is.

Az egymásba szorosan bekapcsolódó ismertetőjelek Gyurkovics Tibor költészetében regisztrálhatólag is megállapíthatók. Az ő költészetében a nagy költőség összes előbb felsorolt „kellékeit” játszva ki lehet mutatni.

Babits azt mondta, hogy *minden nagy írói teljesítmény egy új attitűd az étellel szemben*. S aki elolvassa Gyurkovics verseit, annak éreznie kell, hogy ezekből az étellel szemben valóban egy új beállítottság érződik ki. Akkora érzés-zuhantag árasztja el az olvasót, hogy szinte az önmegsemmisüléstől kell félnie, mert teljesen hatalmába keríti az a varázs, amely ezekből a versekből árad. Nézzük például ebből a szemszögből Gyurkovics egyik legszebb szerelmes versét, az *Áldást*. Ez nem egy szokványos szerelmes vers, hiszen nemcsak az imádott nő iránti hódolat és szeretet árad belőle, hanem vallásos líra is, mert benne van az Isten iránti hódolat: „Téged, akit még úgy szeretnem / adatott, ahogy nem szerettem / senkit se, talán csak az Istent...”

Am a vers kifejez egy bizonyos panteisztikus életérzést is, és pedig oly módon, hogy az olvasó végül is nem tudja eldönteni, hol kezdődik az Isten iránti imádat, és hol csap át ez a túláradó érzés az imádott nő iránti szerelem kifejezésébe. És ráadásul benne van a költő önszeretete is.

Gyurkovics annak a korszerű művésznek a megtestesítője, akit legtalálósabban a *polgár* jelzővel határozhatunk meg. Ez azt jelenti, hogy magába tudja olvasztani a népi és az urbánus értékeket, felette áll a még ma is dúló harcoknak, és Magyarországot nem csupán lakóhelyének, érvényesülési területének, hanem a szó legteljesebb értelmében hazájának tekinti. Ebből következően hazafias költészete is gyökeresen más, mint az előtte járóké. Az *Ebek harmincadja* című versének műfaja – a költő saját megjelölése szerint – *kuruc dal*. Már a vers első szakaszai megmutatják, hogy költőjük szerint hazánk alapvető bűne és baja ma is ugyanaz, mint amit Kölcsey felró *Himnuszában* a magyarságnak: vagyis a széthúzás, az összetartás teljes hiánya.

„Sose lesz itt egység, / sose lesz itt, István, / széthúzó fejünket / verje meg az Isten! // Szétszaladó gondok / egybe nem állanak, / sose jön itt létre / az álom-állapot. // Az állam-állapot, / a bőséges ország, / lyukas asztaláról / szét hullnak a morzsák...”

Ez a vers olyan érzelmeket fejez ki, amelyek nem szokványosak, és nem érzélgősen beszélnek a hazáról, hanem azon a hangon, amelyet Kölcsey használt először és aztán Vörösmarty. (Majd később Ady!)

A vers egyértelműen kimondja, hogy a magyarság semmi jót nem várhat az ellenségétől, a mindenkori ellenségtől, hiszen annak a haza „nem sajátja: zsákmány”. Ugyanis mi lenne a megoldás? Az, amit Gyurkovics „az álom-állapot”-nak tüntet fel, és ez pedig nem más, mint „az állam-állapot”. Tehát a cél, a *mindenkori* cél ez utóbbi állapotnak az elérése, amely azonban csak álom... És

miért az? Azért, mert sorsunk intézői nem azonosak azzal a néppel, amelynek a sorsáról egyezkednek: „Eleget egyezett / hamis egyezséget, / lappangó íze és / szaga lett a vérnek. // Büdös az asztallap, / büdös ez az ország, / jólforgó szájunkban / büdösek a morzsák, // hogy ki kell okádni / a patak partjára, / csahos gazdáinak / arany portájára.”

A vers befejezése szinte hősiesség magatartást vár el tőlünk, s önérzetesen vallja, hogy: „Európa őrzői, / nem csahos kutyái / voltunk, fogainkat / meg lehet számlálni, // vagy büszkén állunk ki / saját erdeinkben, / vagy mindkét kezével / verjen meg az Isten!”

Gyurkovicsot nem úgy tartják számon, mint aki a hazafias költészet kiváló művelője lenne, holott ha elolvassuk ezt a kétkötetnyi verset, akkor be kell látnunk, hogy igenis az. Mert az *Ebek harmincadja* nem egyedi jelenség költészetében, hanem csupán egy a sok hasonló közül. Ámde ő nem úgy hazafias költő, ahogy az olvasók azt iskolai tanulmányaik alapján elvárják, hanem egészen másképpen, vagyis *ironikusan*. De hát lehet, illetve szabad a hazáról ironikusan beszélni? Szabad is, lehet is: bizonyíték rá Gyurkovics költészetére. Döntő igazolása ennek a *Program* című vers. Ugyanis mi az, ami ebben a legszembetűnőbb? Először is a költő rendkívül *ironikus életrajzi leírása*. Gyurkovicsnak szinte minden versében jelen van az irónia.

Szembeszökő ennek a versnek a képalkotási módszere is. A költő óriási élettapasztalattal rendelkezik és az életanyagát mozgósítani tudja: úgy rántja egybe életbeli megfigyeléseit a legtávolabbi területekről, hogy az olvasó szinte levegő után kapkod, ha lépést akar tartani ennek az óriási életanyagának a költői feldolgozásával.

Hogy ki a nagy költő, az napjainkban majdnem csak a reklámtól függ. De ha nem dőlünk be a propagandának, hanem saját fejünk után megyünk, akkor világosan és tisztán látjuk, hogy ezekben a versekben valóban egy *nagy lélek* nyilvánul meg, akinek ugyanúgy nem kellene „a megálmódott álmok”, mint ahogy Adynak sem kellett, mert nem „a szürkék hegedőse”, hanem úgy tud a magánember panaszeit beszélni, hogy abban benne van minden egyes ember közös panaszja is. A szplint, vagyis az életuntságot, a levertséget és csüggedt hangulatot Gyurkovics úgy tudja kifejezni, hogy nem veszi el az olvasó életkedvét, hanem egy csipetnyi humort is belecsempész a versbe, s ezzel visszaadja azt a hitünket, hogy mégiscsak érdemes tovább élnünk. Pedig a vers egésze az egyetemes életuntságot sugározza: „Unom a hazugságokat, / unom a végigjárt utat, / a hómezőt, az elveszött, / a távozót, az érkezőt, / unom a mélybe vajt lyukat, / az ösvényt, az alagutat...” És a vers legvégén: „unom az estebédeket, / a söröket, a nézetet, / s az Istent, aki maga van / egy odúban, egy odúban.”

Tehát a költő unja az Istent, aki viszont minket, teremtményeit un, hiszen „maga van egy odúban”. De ezt az egészet nem szabad a logika síkjára áttenni, hanem meg kell hagyni annak, ami valójában: egy hangulat kifejezésének. Mint ahogy utolérhetetlen az ehhez a témakörhöz tartozó másik nagy vers is, a *Zabáló*. A harmadik versszaktól kezdve valóban egy iszonyatos zabálásról van benne szó: „Zabálok mint a disznó / s rőfögök hozzá; így jó // Leeszem magam szafttal / és bronzra sült malaccal // leeszem a mellényem / szűkülő véredényem // és tárkonyos fácánnal / röhögök tele szájjal // egész a fulladásig / Keletmagyarorszáig”

Erről a versről alapvetően két dolgot lehet mondani: az egyik, hogy ez egy hatalmas *menekülő* poéma. Menekülés a valóság elől! Ezt fejezi ki az első két versszak: „Évésben tombolom ki / mit sose mondhatok ki // a jobb és a baloldalt / amit a század óhajt...”

A másik lényegbevágó megállapításunk pedig az, hogy ebben benne van Krúdy egész életművének legalább a fele. Tudniillik az a kiskocsmá, ahol az ő történetei lejátszódnak, közvetlenül a nihilizmus partján fekszik. Krúdy szakácskönyvi leírásaiból azt kell megéreznünk, hogy hőseinek nincs semmi, az égvilágon semmi, amiért lelkesedhetnének, csak az asztal örömei, és emögött ironia és fájdalom érződik. Lelki problémáik a gyomrukban vannak, s életük legfontosabb pillanatait kiskocsmákban, teli tényérok mellett élék át. És ugyanaz a helyzet Gyurkovics versében is: a költemény lírai hőse agyonzabálja magát, mert – mint a versben olvassuk –: „a börtönök az eszmék / elől még mit ehethék / magamba öklelőig / egész a sárga földig...” S tovább: „hogy ne lássak ne halljak / se álmat se hatalmat...” – olvassuk a versben már korábban.

És az sem véletlen, hogy a versben kétszer is, éspedig nagy nyomatékkal előfordul a *Keletmagyarország* mint földrajzi megjelölés. Erről az országrészről mindenki tudja, hogy hazánk legelmaradottabb része. Amikor tehát a versben a nagy zabálás éppen Keletmagyarországon megy végbe, akkor ezáltal az fejeződik ki, hogy nincs itt semmiféle magasabb rendű cél, hanem csak a pusztá létért való küszködés – és örülni kell, ha legalább jóllakhatunk. Tehát az évésnek, sőt zabálásnak ez az erősen naturalista leírása: *életpótlék, álcselekvés*.

Költőnk megújította a hagyományos szerelmi költészetet is. Szabó Lőrinc-hez hasonlíthatjuk, s aki ebben kételkedik, az könnyen meggyőzheti magát, ha elolvassa a *Péntek* című nagy verset, amely egymagában összesíti *A huszonhatodik év* összes kínlódását, gyötrődését és eget hasító fájdalmát. És persze kimondhatatlan gyönyörét is! Gyurkovicsnak az a célja, hogy az olvasót önmagával való szembenézésre készítse. Ezt fejezi ki a *Bikaviadal* című verse is, amely kimondottan provokatív célzatú: „Vannak jobb emberek. Én nem vagyok jó. / Olyan vagyok, mint bikának a posztó. // Hergelem őket. Gyötröm. Izgatom. / És nem mindenkinek kell izgalom. // Kíméletlennek és ingerkedőnek / éreznek engem, ha szeretem őket, // pedig csak ki akarom hozni a / belsejüket – hogy kiomoljanak.”

A költő tisztában van azzal, hogy nem várhat szeretetet és hálát attól a közösségtől, sem a hazától, sem a legközvetlenebb hozzátartozóitól, akiket önvizsgálatra készítet. Hiszen az önmagunkkal való szembenézés kellemetlen, és aki erre készítet bennünket, az iránt negatív érzésekkel vagyunk.

„Döfnek felém, pedig csak lebegek / – az orruk előtt piros lehelet. // Dühben forog a két szemük. Meredten / néznek azok is rám, kiket szerettem. // Ágyékuk izzik, szarvuk vérsavas, / viccelek velük – ők rám rontanak.”

A fenti sorok pontosan kifejezik azt, amit az önvizsgálatra kényszerítettek éreznek a költővel szemben. S vajon nincs-e igazunk? Miért kellene szeretnünk egy olyan költőt, aki nekünk kellemetlenséget okoz? S egyáltalán: mi készíteti erre Gyurkovicsot? Talán csak a lényéből fakadó gonoszkodás, vagy valami egyéb? Az ő válasza erre ez: „Ki akarom emelni múltjukat, / homályukat, csiklandásaikat, // az elemezhetetlen állati / mélyüket szeretném kiontani, // a

belüket, zsigereiket féltik / (senki se viseli el, ha megértik). // Lengek előttük, rángatózom, ők meg / azt érzik, meg akarom ölni őket.”

Az idézett sorokban a kulcsmondat ez: „senki se viseli el, ha megértik”. Hát erről van szó! Ebből egyértelműen kiderül, hogy Gyurkovics meg akarja érteni az embereket – tehát nem elítélni akarja őket, nem ítéletet akar tartani felettük és nem fölébük akarja magát trambulinozni, hanem egyszerűen csak meg akarja érteni őket. És miért? Azért, mert alapvetően és mélyen humanista művész, aki hisz abban, hogy az embereket jobba lehet tenni, vagyis hogy a művészetnek igenis van nevelő hatása. S ezt azzal tudja a leghatásosabban elérni, ha megmutatja az embereknek önmaguk igazi lényét, és ha felismerjük saját gonoszságainkat, aljas ösztöneinket, akkor talán elundorodunk bűneinktől és egy fokkal jobba válunk. Lényegében a kereszténység is erre törekszik, s ilyenformán Gyurkovics művészi törekvése alapján véve teljesen azonos a krisztusi törekvéssel.

Aki Gyurkovics Tibort akár személyesen, akár a róla írt könyvekből ismerte, abban olyan kép alakult ki róla, hogy abszolút társas lény volt, azaz szerette a vidám társaságot, sőt szeretett annak a középpontjában lenni, szeretett jókat enni és inni, kedvelte a nagy nevetéseket és egyáltalán nem volt magányos teremtés. Tudjuk azonban, hogy Ady is ilyen volt: állandó csapat vette körül, akár a Három Hollóban iszogatót, akár a Meteor Kávéházban darvadozott. Ennek ellenére azt sóvárogta, hogy „Szeretném magam megmutatni, hogy látva lássanak, hogy látva lássanak.” Vagyis a külső szerep, a látszat, majdnem azt mondtuk, hogy a póz, elfedte igazi lényét, amilyennek önmagát valójában érezte. Ugyanazt érezte önmagáról Gyurkovics Tibor is. És ezt kell elfogadnunk hiteles önarcképnek, hiszen önmagának miért hazudna vagy alakoskodna? *A Hazám, családom* című versében megrendülten írja: „A tökéletes egyedüllét / úgy élek mintha menekülnék / úgy élek mint a jó barom / ha akarom ha nem akarom // Majd úgyis agyonvernek engem / akár saját épületemben / magyarok és nem magyarok / kik nem örülnek ha vagyok...”

Tehát a külső szerep elfedi legigazibb önmagát, vagyis azt a szubjektumot, akinek saját magát valójában érzi. De Gyurkovics nem azért magányos, mert „ilyenek született”, tehát nem alkati okokból érzi magát társtalannak és elszigeteltnek, hanem a körülményekből következően, vagyis attól függően, hogy a világ „dicsérhető és üthető”-nek érzi, mindig attól függően, hogy miképpen alakulnak a konstellációk. Vagyis a társadalom őt csupán eszköznek szeretné felhasználni: „Majd tesznek áldozati főnek / éppen azok akik megölnék / halott szobromhoz könyörögnek / visszajöjtek vissza ne jöjtek // Vagy éppen dicsőítenek / ha így kívánja a sereg / akár sírom dombjára dőlnek / de mind röhögnek mind röhögnek // Hogy megkaptam amit akartam / magyar és magán-alkonyatban / hír rang kacsók – mi vesz körül még? / a tökéletes egyedüllét.”

Figyeljünk fel arra, hogy a költő „magyar és magán-alkonyat”-ot emleget, ami azt jelenti, hogy nemcsak a magánélet futhat zátonyra, hanem a magyarságé is, azaz hogy hiába „hír rang kacsók”, hiszen mit ér mindez, ha a népnek „mint olyannak” az élete alkonyatban ér véget...

Gyurkovics illúziók nélkül nézi nemcsak a közvetlen környezetét, hanem általában a magyarságot is. Ámde ez az önáltatás nélküli szemlélet, ez a reményvesztettség és kiábrándultság nála nem jelent keserűséget is egyúttal, mert ő

– sajátságos módon – *derülten* tud kiábrándult lenni, sőt olykor még humorral is tudja nézni a világot.

Van rá eset, amikor Gyurkovics még egy rövid kis szösszenetben is nemzeti jellemképet és sorstragédiát tud bemutatni. Mert a *Pipások* lényegében erről szól: „Örületnek / pipaszárán / füstölög a / magyar ármány / ez is szivja / az is ontja / Trianonból / Trianonba.”

Ez a néhány kis rövid sor egyébként arra is jó példa, hogy igenis lehet a nemzeti tragédiánkról nemcsak tragikus pátosszal, nagy képpel és búsongó arccal beszélni, hanem gunyorosan és könnyedebb hangon is, anélkül, hogy ezáltal csökkenne a költő szavának hitele.

De tetten érhetjük Gyurkovics alapvetően szarkasztikus és humoros életszemléletét olyan verseiben is, amelyekben pedig nem a humoros hatás felkeltése látszik elsődleges céljának. Sok ilyen versét lehetne idézni, de közülük is kiemelkedik a *Honderú*, amely rendkívüli tömörségében egész kis nemzetkarakterológiát rajzol: „A meglevő a lehetségest / a tehetség a tehetségest / egymás közül úgy irtja ki / hogy el se lehet mondani // Magyar így irtja ki a magyart / ha tündöklőt ha rosszat akart / virágot féreg fát a nyú // Így harapják át egymás torkát / így harapja át Magyarország / Magyarország vékony nyakát / kilencszáz éve legalább...”

Miért vékony Magyarország nyaka? Mert így nagyon könnyű átharapni. És ki cselekszi ezt meg? Maga a magyar, egyik a másiknak. De hiszen erről van szó a *Himnuszban* is, csak komolyabb hangon: „Hányszor támadt tenfiad / Szép hazám, kebledre, / S lettél magzatod miatt / Magzatod hamvedre?”

Amíg azonban Kölcsey ezen a testvérgyilkosságon kétségbeesik, addig Gyurkovics *derülni* tud rajta: „Látom: csupa hülye közt élek / mégis szeretem e hülyéket / hisz e hülyék csak azért élnek / mert szeretik a hülyeséget.”

És ebben a befejezésben mutatkozik meg Gyurkovics egyéniségének egyik legigazabb és legjellegzetesebb vonása: a tragikus dolgokon sem hajlandó kétségbeesni, mert benne bujkál a kis ördög, és valamiképpen nyomban felülkerekedik benne a humoros látásmód. És lényegében igaza is van, hiszen már Leibnitzől megtanulhattuk, hogy nincs a világon abszolút rossz, mert előbb-utóbb minden rossz jóra fordul. Hiába dúlt a magyarok közt évszázadokon át testvérgyilkos háborúk tömege, mégiscsak megvagyunk, élünk és úgy-ahogy élni is fogunk. Gyurkovics tehát optimista, és erre – vagyis a *honderűre* – szeretné nevelni olvasóit is.

Szó volt róla: Gyurkovics Tibor természeti jelenségként szemléli önmagát: vagyis olyan valakinek, aki több, mint egy bizonyos költő vagy színműíró – nem, ő nem költő és nem is prózaíró, hanem egy fenomén, egy jelenség, egy tünevény, aki ritka képességekkel van megáldva, és aki elvárja, hogy benne ezt a fenomént lássuk. Ezt interjúkban is többször elmondta, de megírta az *Én úgy vagyok* című versében is: „Nem tehetek magamról. Esek vagy havazok, / sütök, borulok, égetek. / Mint természeti jelenséget kezeltek / a barátaim is engemet.”

Ebben a tanulmányban igyekeztünk Gyurkovics Tibor költészetének minden jellegzetességét és erényét, értékét bemutatni. Szerencsénk volt, hogy ennek a nem mindennapi költőnek, aki ezt a nagy értéket létrehozta, kortársai lehetünk, hiszen az utókor már csak tankönyvekből ismerheti majd meg. Mi azonban még magát az alkotót is ismerhettük, akinek a személyisége pazar ráadás volt költészetéhez.